

Pap Jánosné – Krén-Rostási Nikolett

KÖRNYEZETÜNK CSODÁI

Tematikus tervek a környezeti nevelés
hatékony megvalósításához

ŐSZ – TÉL

Pap Jánosné – Krén-Rostási Nikolett

KÖRNYEZETÜNK CSODÁI

Tematikus tervek a környezeti nevelés
hatékony megvalósításához

ŐSZ – TÉL

Írta:
Pap Jánosné – Krén-Rostási Nikolett

© Kiadja a Novum Könyvklub Kft.
www.novumkonyv.hu

HU ISSN 2063-515X
ISBN 978-615-6043-02-3

A kiadó a kiadói jogot fenntartja. A kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül sem a teljes mű,
sem annak része semmiféle formában nem sokszorosítható.

A kiadásért felel a Novum Könyvklub ügyvezetője
Szerkesztő: Manxhuka Afrodita
Anyanyelvi lektor: Gellér Tibor
Tördelés, nyomdai előkészítés: Boldog Dániel

Nyomta: Pannónia Nyomda
Felelős vezető: Halász Gábor

Tartalom

Előszó	7
Költöző madarak	8
Őszi levelek	12
Őszi zöldségek.....	16
Őszi gyümölcsök	20
Őszi termések.....	23
Tök	26
Szőlő.....	29
Dió, gesztenye.....	32
Süncsalád.....	35
Mókusok	39
Hulladékgyűjtés.....	43
A fák életkora	46
Felhő, zápor, zivatar	49
Évnaptár	53
Vizek birodalma	56
A hó birodalma.....	59
Jégvilág	62
Örökzöld növények	65
Állatok lábnyomai	68
Madárvendégek.....	71
Időjárásnaptár	74
Felhasznált irodalom, internetes hivatkozások.....	79

Előszó

A könyvben található 21 témakör mindegyike az óvodákban feldolgozott, *A külső világ tevékeny megismerése – környezeti tartalommal* elnevezésű tevékenységi területhez kapcsolódik. Ez a kötet az őszi és téli évszakhoz fűződő témákat öleli fel. Összegyűjtöttük azokat a főbb témaköröket, amelyekkel az óvodákban foglalkoznak, és ehhez kapcsolódva írtunk új verseket és ötleteket.

Minden fejezet tartalmazza az adott környezeti témához kapcsolódó megfigyeléseket, meséket, drámajátékokat, mozgásos játékokat, néphagyományokat, gyűjtőmunkát, kísérleteket és a tehetséges gyermekek fejlesztésének ötleteit is. Az összegyűjtött ötletek játékos formában segítik elmélyíteni és bővíteni a gyermekek meglévő ismereteit.

Óvodai csoportunkban is alkalmaztuk a könyvben összegyűjtött játékokat. A gyermekek szerették és könnyen megjegyezték az új verseket, nagyon élvezték a megfigyeléseket és a gyűjtőmunkát, lelkesen kísérleteztek, és örömmel vettek részt a dráma- és mozgásos játékokban egyaránt.

Véleményünk szerint érdemes kiemelt figyelmet szentelni a mai világban a környezeti nevelésre, hiszen elsősorban úgy tudjuk megvédeni környezetünket, ha a gyermekekkel is megismertetjük a minket körülvevő világ szépségeit, és annak megóvására neveljük őket.

Ajánljuk a könyvet minden olyan pedagógusnak, aki szeretné még színesebben megmutatni a gyermekeknek környezetünk csodáit, izgalmas kísérletek és játékok alkalmazásával.

A szerzők

Költöző madarak

Búcsú a költöző madaraktól

Fecske, gólya, merre szálltok?

Afrikába indulnátok?

Itt hagyjátok otthonotok?

Nagyon hiányozni fogtok!

Nem bírjátok a hideget,

jobb, ha nyomban útra keltek.

Nagyon várunk majd titeket,

hogya eljön a kikelet!

Alkalomszerű megfigyelés	<ul style="list-style-type: none"> • A madarak gyülekezésének megfigyelése pl. séta közben. • Fecskefészek, gólyafészek megfigyelése. • Madárhangok megfigyelése. • Villanydróton gyülekező fecskék megfigyelése. • Madártollak megfigyelése: különböző típusok (pehelytoll, fedőtoll, evezőtoll, farktoll, díztoll). • Madarak megfigyelése repülés közben: eltérés a fecskék és gólyák repülése között. • Költési szokások megfigyelése: gólya (felváltva költenek), fecske (tojó költ). • Kisfecskék etetése (mindkét szülő folyamatosan hozza a táplálékot a madárfiókáknak). • Kis gólyák gondozása (mindkét szülő végzi). • Gólyák beszélgetése (kelepelés). • Fecskék hangjainak megfigyelése: más a fecskék hívóhangja, és más a veszélyt jelző hangjuk, hangerejük is változik a veszély nagyságától függően.
Folyamatos megfigyelés	<ul style="list-style-type: none"> • Madarak viselkedésének megfigyelése. • Vonuló madarak repülésének megfigyelése. • Madarak a fészekben (fecskék, gólyák). • Fiókák nevelése, etetése. • Repülni tanuló gólyák megfigyelése. • Madarak táplálkozása (<i>gólyák</i> – rovarokat, halakat, kétéltűeket, hüllőket, kisebb emlősöket esznek; <i>fecskék</i> – repülő rovarokat esznek, ha kevés az enni-való, pókokat, kisebb lepkéket, hernyókat is fogyasztanak). • Hány madarat látunk még a faluban/városban? • Hány fecske ül a villanydróton?

<p>Dramajátékok</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Fecskék gyülekezése: A gyerekek folyamatosan „repülnek rá” a kihúzott madzagra (villanydrótra). • Madarak repülésének eljátszása: A kismadarak reggel, kipihenve gyorsabban repülnek, este fáradtan repülnek. • Kövessd a vezető madarat! Egyik gyermeknek a kezébe gólyabábot vagy egy általunk készített gólyafigurát adunk. Ő lesz a vezető. A többi gyermek utánozza a madarak repülését, és arra figyel, hogy merre repül a vezető madár. Mindenki arra repül, követi őt! • Játsszuk el, hogyan repülnek a madarak széllal szemben! A gyermekek lassabban repülnek, mert a széllal szemben nehezebben szállnak, sokat mozgatják szárnyukat. • Játsszuk el, hogy repülnek a madarak hátszélben! Gyorsabban tudnak repülni, mert a szél is segíti őket, tudnak siklani. • Repüljünk el Afrikáig! Induljunk el a nagy útra! Repüljünk az úton! Mindenki figyeljen arra, hogy mit lát, és figyeljen a társaira is! Feltámadt a szél, nehezebben tudtok szállni. Ott egy hajó, szálljunk le rá pihenni! Kipihentük magunkat, folytassuk utunkat, de ha bírjuk erővel, egészen Afrikáig repülhetünk. Megérkeztünk. Pihentessük meg a szárnyunkat! A hosszú út alatt nagyon elfáradhattatok, pihenjete le egy kicsit. Feküdjete le a szőnyegre, és élvezzete az arcotokat simogató napot (relaxációs zenére csukott szemmel fekszenek a gyermekek), közben gondoljátok át, mit láttatok az úton!
<p>Ajánlott mesék</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Miért felejtett el repülni Csőri? (<i>Új mesék, új ötletek</i>, I. kötet, 11. oldal) • A madarak utazása (<i>Mesés matematikafoglalkozások gyűjteménye</i>, I. kötet, 11. oldal) • Orsovai Mária: Mese a kigólyáról, Megkéssett őszapó, A fecskepár • Jávorkai Sára: Mese a kigólyáról, aki félt a repüléstől • Osváth Erzsébet: A fecskerepülőtéren
<p>Mozgásos játékok</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Fecskék a villanydrótra! A gyermekek futnak a csoportszobában a szőnyegen és a szőnyeg körül. Amikor azt mondjuk: „Fecskék a villanydrótra!”, minden gyermeknek a szőnyeg szélére kell „repülnie”. • Repülj szárnycsapással vagy siklással! A gyermekek futnak a szőnyegen. Amikor azt mondjuk, hogy „szárnycsapás”, a gyermekek úgy futnak, hogy közben a karjaikat mozgatják. Ha azt mondjuk: „siklás”, futás közben a karjukat kinyújtva tartják. Ha azt mondjuk: „pihenő”, leszállnak, leguggolnak. • Melyik madár költözik a leggyorsabban? Futóverseny, amelyhez először kijelöljük az indulás helyét és a célt. A gyermekek a költöző madarak. Az győz, aki legelőször ér a célba. • Madarak költözése: A gyermekek a madarak. Amikor a pedagógus a napbábot emeli fel, akkor a madarak repülnek, költöznek. Amikor a pedagógus a villámbábot emeli fel, akkor vihar van, a madarak leszállnak pihenni.

Gyűjtőmunka	<ul style="list-style-type: none"> • Madártollak gyűjtése. • Képek a költöző madarokról. • Képek a madarak fészkeről. • Szükséges eszközök: nagyító, csipesz.
Vizsgálódás, kísérletek	<ul style="list-style-type: none"> • Tiszta és piszkos madártoll összehasonlítása. • Madártollat teszünk a vízre. Mi történik vele? Fent marad a víz tetején. Miért? • Nézzünk át egy madártollon keresztül! Szép színeket láthatunk a réseken keresztül, mert a fény más-más szögben éri a szemünket. • Tegyük egy pohárba vizet, majd tegyük bele a tollat! Figyeljük meg, mi történik! Egy másik pohárba tegyük étolajat, és tegyük bele egy másik tollat! Figyeljük meg, mi történik vele! • Madárhangok megfigyelése: hány madár lehet a villanydróton? • Készítünk egy madárcsőrt, majd ezzel próbálunk magokat felszedni. Figyeljük meg, milyen nehéz felszedni vele!
Környezetvédelemre nevelés	<ul style="list-style-type: none"> • Ne bántsuk a madarakat! • Ne zavarjuk hangos szóval a madarak gyülekezését! • Ne bántsuk a madarak fészkeit! • Ha sérült madarat látunk, szóljunk a felnőtteknek! • Ha leesett egy fészek, ne zúzzuk szét! • Gondoskodjunk a madarak itatásáról! Tegyük ki madáritatókat, ha nagy meleg van!
Néphagyományok, jeles napok	<ul style="list-style-type: none"> • Május 10.: madarak és fák napja • Június 5.: környezetvédelmi világnap • Szeptember 8.: Kisasszony napja • Október 4.: állatok világnapja
Népi megfigyelések	<ul style="list-style-type: none"> • A költöző madarak a szeptemberi napokban indulnak délre, meleg égtájakra. Ekkor kezdenek el a madarak készülni, hogy megkezdjék őszi vonulásukat, hogy még a tél beköszöntése előtt elhagyják nyári otthonukat. • Szeptember 8. időjósító nap. Amilyen ezen a napon az időjárás, olyan lesz az elkövetkező 40 napban is. • Mihály napján (szeptember 29.) hajtják be az állatokat a legelőről. Pásztor-ünnep. • „Szent Mihály napján itt van a fecske, karácsonyig vígan legelhet a kecske.” • Ha a fecskék alacsonyan szállnak, eső lesz. • Ha a fecskék szárnyukkal a vizet hasítják, eső lesz. • Ha a gólyák gyülekeznek, esőt jeleznek. • Ha a gólya korán költözik délre, hideg tél lesz. • Ha magasan szállnak a madarak, szárazság lesz.

**Kíváncsi
Tudorkák
fejlesztése**

- Madárfészkek összehasonlítása: milyen a formája, miből készültek, mekkora a méretük?
- Madártollak megfigyelése: mely madártoll melyik madaré lehet? Képek és madártollak párosítása.
- Madarak felismerése, tojó, hím megkülönböztetése.
- Madarak költési szokásai.
- Fecskefajok megismerése (füsti fecske, molnárfecske, parti fecske, odúfecske, sarlós fecske), eltérő színeik, tollazatuk, testfelépítésük megfigyelése.
- Fecskefajok, fészekrakási szokások: mindegyik fecskefaj másképp és máshova építi a fészket (eresz alá, pajtákba, gerendák alá, partoldalba, fészekodúba költöznek).
- Madárfiókák élete: amikor megszületnek, a szüleik gondoskodására szorulnak; a fecskék fél hónap után, csupaszon és vakon születnek, csak 18–23 nap után válnak röpképesé; a gólyák kb. egy hónap után kelnek ki a tojásból, majd a 9. hét környékén repülnek ki a fészekből.